

LIMBOVI, NEPREKIDNE NEGORČINE SVETA

(Nenad Milošević: *Pesme iz limba*, Kulturni centar Novog Sada, Novi Sad, 2019)

*Ne starimo nego se beda uvećava
U novoj nevinosti i sa novom granicom.*

(N. M.)

Osma knjiga poezije pesnika, esejiste, novinara i urednika Nenada Miloševića, *Pesme iz limba*, koju je Kulturni centar Novog Sada objavio početkom 2019. godine, potvrđuje i nastavlja njegovu postojanu i prepoznatljivu poetiku, samosvojnu spram sada već neolikim, bezmalo trodecenijskim društvenopolitičkim okolnostima, istorijskim trenucima i književno-umetničkim pomeranjima.

Nagovestivši posebnost nesaobraznu tadašnjoj dominantnoj, transsimbolističkoj generacijskoj poeziji¹ u prvoj knjizi, *Pospanost*, Nenad Milošević je rad na poeziji zadržao u samodovoljnim pesničkim okvirima oslonjenim na modernističku tradiciju intimističkog i egzistencijalističkog pesničkog napredovanja koji na samom kraju druge decenije 21. veka zavređuju rekapitulativni presek.

Moje čitanje poezije Nenada Miloševića je, sasvim izvesno, i generacijski, i po prirodi pisanja-o-pisanju, neupitno drugostepeno. Verujem da su upravo takva čitanja vrednosno i interpretativno i moguća i potrebna u vremenu kada se – što je sada već sasvim jasno – poezija (naj)mlađe generacije, odlikovana izrazitim i izričnim otklonom od neo- i transsimbolističkih poetika i specifičnim tretiranjem prostora intimnog i društvenog, uspostavlja kao relativno stabilan poetički model, a svakako kao književnoistorijska činjenica. Stvarno-sno prohodne (al)i nenaklonjene sakralizaciji autsajderstva, pesme Nenada Miloševića, sa jedne strane, najavljuju ovaj za pesništvo u Srbiji dobar i zahvalan trenutak, dok, sa druge strane, autonomnopoetički ostaju pri sasvim samosvojnim pesničkim modelima koji odgovaraju iskustvu i modelu reprezentacije maskulinog pesničkog glasa koji se na prvi pogled može činiti namerno anahronim, ali koji registrom osećajnosti upućuje na osećanje sveta i bivanja-u-svetu.

Naslov zbirke, *Pesme iz limba*, nije prvo rešenje kojim se već u naslovu njegovih knjiga upućuje na neki od metakvaliteta i metaprostora. Za sada tridesetdvogodišnju, a tada tri-naestogodišnju mene, imenovanje zbirke objavljene 2000. godine, *Jureći u raj*, čak i mimo

¹ Tihomir Brajović, *Reči i senke*, Prosveta, Beograd, 1997.

plana sadržaja, može okinuti samo i isključivo ironijske i melanholične nivoe odnosa prema vremenu koje će, nakon devetnaest godina, između ostalog, dovesti i do *Pesama iz limba*. Put od nekonvencionalnog, ali simbolički relativno stabilnog tretiranja pojmova „raja“ i „limba“ jedna je od mera u čijem se svetlu (ili mraku!) ova poezija može tumačiti, uz uvažavanje mere promene koja je autora, ali i svakog čitaoca na tom putu, snašla. Limb – mimo svojih stabilnih metaforičkih okvira koji upućuju na hrišćansku tradiciju i konvencionalnu metaforičku upotrebu koja sugerise ne sasvim postojano i ne sasvim fiksirano stanje – upućuje i na duševnu i na kolektivnu, dakle uvek dvojaku problematiku uosećavanja u ovaj i ovakav život. Otud na početku zbirke stoji voda kao materijalističko-imaginativna slika (pumpa za vodu nasred dvorišta, ne samo kao pozivanje na ideju fluidnosti već i sasvim niskomimetski snižena slika obitavanja u prostoru bez mokrog čvora, samorazumljivo u toj meri neodrživog da nagoveštava stanje „na međi“ i promenu: „Ovde gde smo se doselili pre deset / pre pedeset godina budio sam se / u jednom od načičkanih, / od pomoćnih zgrada i šupa / prepravljenih stanova, / s pumpom za vodu na sredini / i klozetom u dnu kaldrmisanog dvorišta“), pomalo nalik na glasoviti početak romana *Između činova* V. Vulf.² Otud je i dovoljno očekivano da će se ta dvojakost ispoljavati u najtemeljnijim svojstvima subjekta (svojstvu muškosti, odnosu prema ličnoj i kolektivnoj istoriji) i kroz trope i stil koji u sebi po prirodi stvari objedinjavaju makar dvostruke impulse (ironija, seta).

Naime, na prvi pogled „starovremenske“, jezičke i stilističke strategije koje su u osnovi Miloševićeve poetike (sintaksičke inverzije, upotreba instrumentala u funkciji kopulativnog predikativa, „kao nekad“ sintagmatski model, prvo lice jednine aorista i sl.) ispoljavaju implicitno poetičku nameru i potrebu da se trajanje u ličnoj egzistenciji i istoriji predloži u vidu koji teži da prevlada nenadoknadivi hod vremena. Trajanje-u-sebi(-i-istoriji) otud je, kako se ispostavlja, moguće jedino kroz emocionalnu voluminoznost sete, dovoljno negorskog duševnog stanja da ne prokliza u tugu, patos ili jarost, stanja dovoljno stabilne duševne entropije koja svojom vizurom može da iznese i podnese tužno mnogobrojne promene koje stupanje u zrelo doba i (ne)odgovarajuće društvene promene nose sa sobom. S tim u vezi stoji i upotreba potencijala za označavanje radnje u prošlosti, pomalo nepravedno zanemarena strategija u savremenom književnom jeziku, koja na psiholingvističkom planu, s obzirom na svoju funkciju evociranja uspomena koja je u neposrednoj vezi sa nevažnjem iskazanog u sadašnjosti (Ašić 2007),³ potcrtava nenadoknadivu, nepremostivu, svakako setnu razliku između prošlog i sadašnjeg. Ova vremenska vertikala intimnopsihološke optike ne proklizava u registar ogorčenosti ili pamfletsko pripisivanje favorizujućih kvaliteta „ispravnog“ i „boljeg“, već je ukрупnjena u širi koliko setniji doživljaj vremena subjekta koji je posvećeniji razabiranju u sadašnjosti negoli evokativno-refleksivnom intervenisanju u prošlost.

² „Bila je letnja noć i razgovaralo se, u velikoj sobi s prozorima otvorenim ka bašti, o septičkoj jami“ (*Između činova*, Areté, Beograd, 2016).

³ Tijana Ašić, „S one strane potencijala – novi pristupi objašnjenju upotrebe potencijala za označavanje ponavljanja u prošlosti“, *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 36/1, str. 137–150.

Međutim i na sreću, na istom poetskom nivou sa setom figurira i ironija kao za egzistencijalistički plan i polje kontrapunktualni model: poezija Nenada Miloševića plan opevane svakodnevice i plan neumitno istorične pozicije subjekta često prokazuje kroz ironijski dvoplanske slike. Nikad se ne posunovrativši do puko angažovane poezije, ove ironijske slike refleksivno-diskurzivnog subjekta srećno održavaju subjekt pesama u poretku samosvesnog i negorkog (samo)osećanja, jednako predanog refleksivnom sudu o vremenu i diskurzivnog neuklapanja u takvo/ ovakvo vreme, istovremeno razlažući, razlistavajući i sintetišući lično ili pojedinačno iskustvo ili oset, ali i ukрупnjavajući nanovo svet u jedan tužno istiniti poredak, dovoljno dalek od političkih mitologema sa jedne, i proklizavanja u sentimentalizam sa druge strane: „Ti bi preko mog ramena / dok ti lahor miluje, sada većugu i sedu / mandarinsku bradu i bele obrve, / gledao novi kineski most / što Banat privede Zemunu“; „Još dok je Tito poslednju bitku vodio sa bolešću / mladež je počela da se sastaje ispred crkvene porte“.

Ovo „granično“ stanje između stvarnosnog i pobedonosno-refleksivnog ostvareno je od strane lirskog subjekta koji je istovrsno dvojako određen na planu unutar lične konzi-stencije: taj subjekt, naime, ni u *Pesmama iz limba* ni u pređašnjim pesmama nije kameno-rezački solidno pozicioniran, pa je isto tako srećno izostao i bilo koji fiksirani obrazac muškosti. Očekivala bih, naime, a i sledstveno svom čitalačkom iskustvu, odseve mačizma ili žala andropauze, lament nad nekakvim novoherodotovskim „zlatnim dobom“ fiziologije i moći pola. Naprotiv, opirući se čak i jungijanskoj slici *puer aeternus*-a, ali i modernističkoj korelaciji tela i duha, Miloševićeva poezija netendenciozno ali efektno aktivira motiv mladicištva kao strateški aktivnu, vitalističku gipku sliku koja „žal za mladost“ moderne i erotsko-transgresivnu mogućnost modernog subjekta kontrolisano upotrebljava u cilju artikulacije stanja muškosti koju su i napredovanje i nazadovanje društva doveli do stanja nedovršenosti, propuštenosti i, posledično – ugroženosti. Ovaj i ovakav status „muškosti“, istovremeno aktivno-refleksivan i setno-imaginativan, jedan je od najrazlikovnijih obeležja njegove poezije koji ga čini u ovoj meri upečatljivim, samosvojnim, nažalost i incidentnim u tradiciji naše književnosti („Hoću i ja da ostanem: zaboravljen / letom jata golubova u bistri dan“; „Prećutah kako me je nogama kao kukama / vukla ka sebi, a ja izmicao uplašen. / Ne samo meso na meso, već i kost na kost, / da je ljubavno grljenje tada spoznah; / pri-stanak njen beše iznenadan i odlučan / i takvu predaju, posle koje sam se povukao – / poraženi pobednik, ja sam od tada uvek tražio“).

Sve u svemu, limb nije tek stanje međe, limb je stanje u kojem o sebi vodimo računa prelazeći ga. Vibrantnije i osećajnije od prilježnog hroničarskog beleženja, aforističke sklonosti ka ukрупnjavanju nekog iskustva kroz ironiju i topografske pažnje za intimnu geografiju, poezija Nenada Miloševića je i poezija iskoračenja iz građanske emancipovane samosvesti – uvažavanje lirske obaveze da se progovori o univerzalnom, ličnom, univerzalno-ličnom i obratno. Artikulišući intimno, disciplinujući i umećući ular u usta prilika stvarnosti, od visokih do nižih registara, poezija Nenada Miloševića sklisko ga određuje kao pesnika uravnotežene, dimenzionalno široke amplitude na koju treba da računa čitalac

voljan da se prema svojoj volji obavesti ili pak namesti ili nabaždari na iskustvo pesničkog „ja“ koje, kako smo videli, samodepatetizuje svoju prirodu i biva u stanju da se izmakne koliko od ličnog toliko i od angažovanog u supstancijalno nagrađujućem fonu lirske artikulacije svega što ga (nas) je snašlo ovde i ovako, mlade i stare, ogorčene i boljedoržeće, puneći topove naših unutrašnjih snaga koje će nam izuzetno biti potrebne, gladeći osetljive nivoe naših ličnosti, neočekivano smeštenih na ovu neočekivano i dalje lutajuću⁴ društvenu orbitu tužno bliske tropologije.

⁴ I evo, konačno, načina i prilike da pomenem njegovu izvanrednu knjigu mikroeseja *Lutajuća planeta* koja je opominjuća suma tekstova o društvenom i književnom životu generacije ne toliko daleko od moje i vremena zaprepašćujuće i užasavajuće nalik ovom.